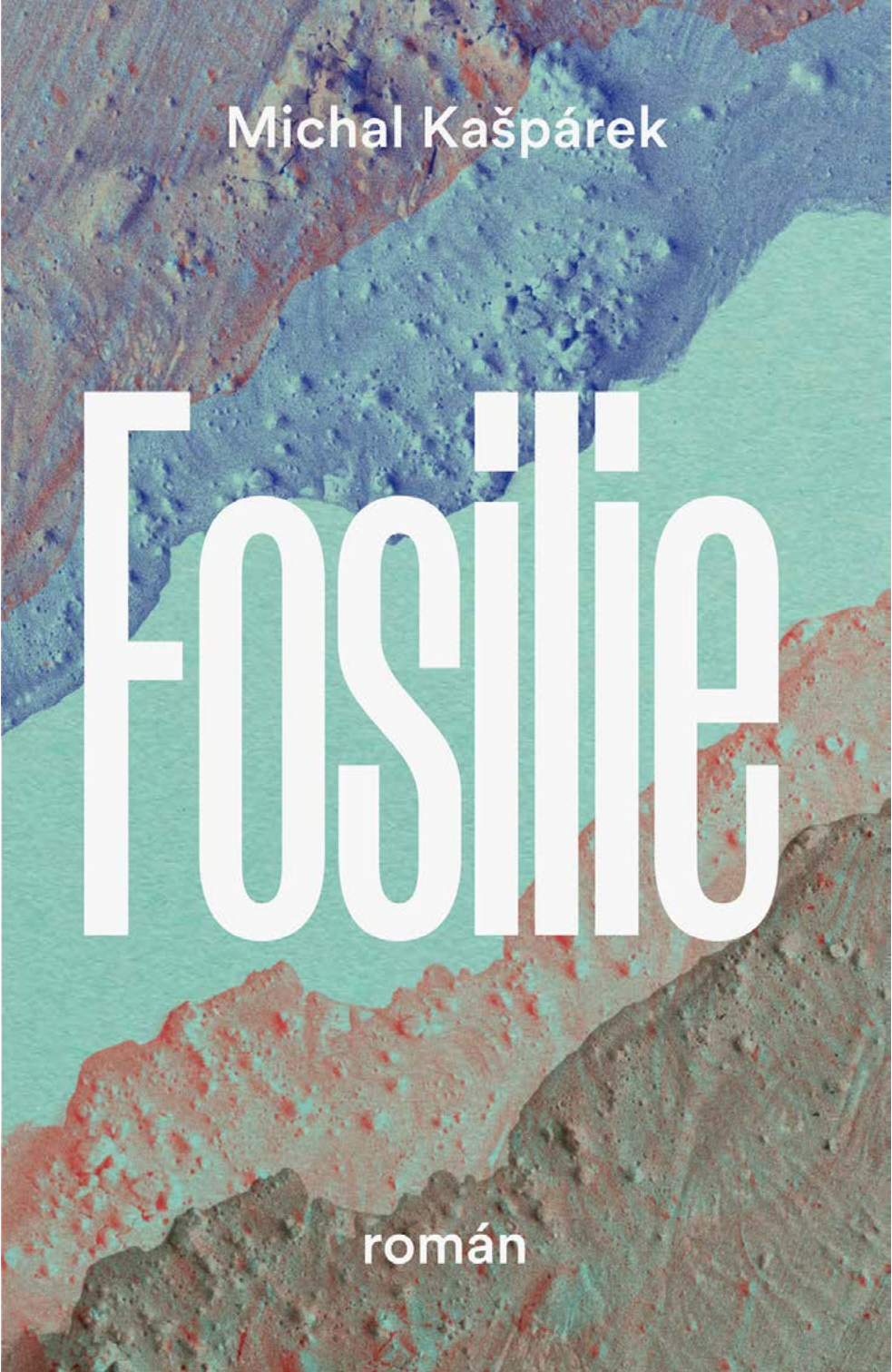

Michal Kašpárek

Fosilie

román

Fosilie

Vyšlo také v tištěné verzi

**Pa
se
ka**

Michal Kašpárek

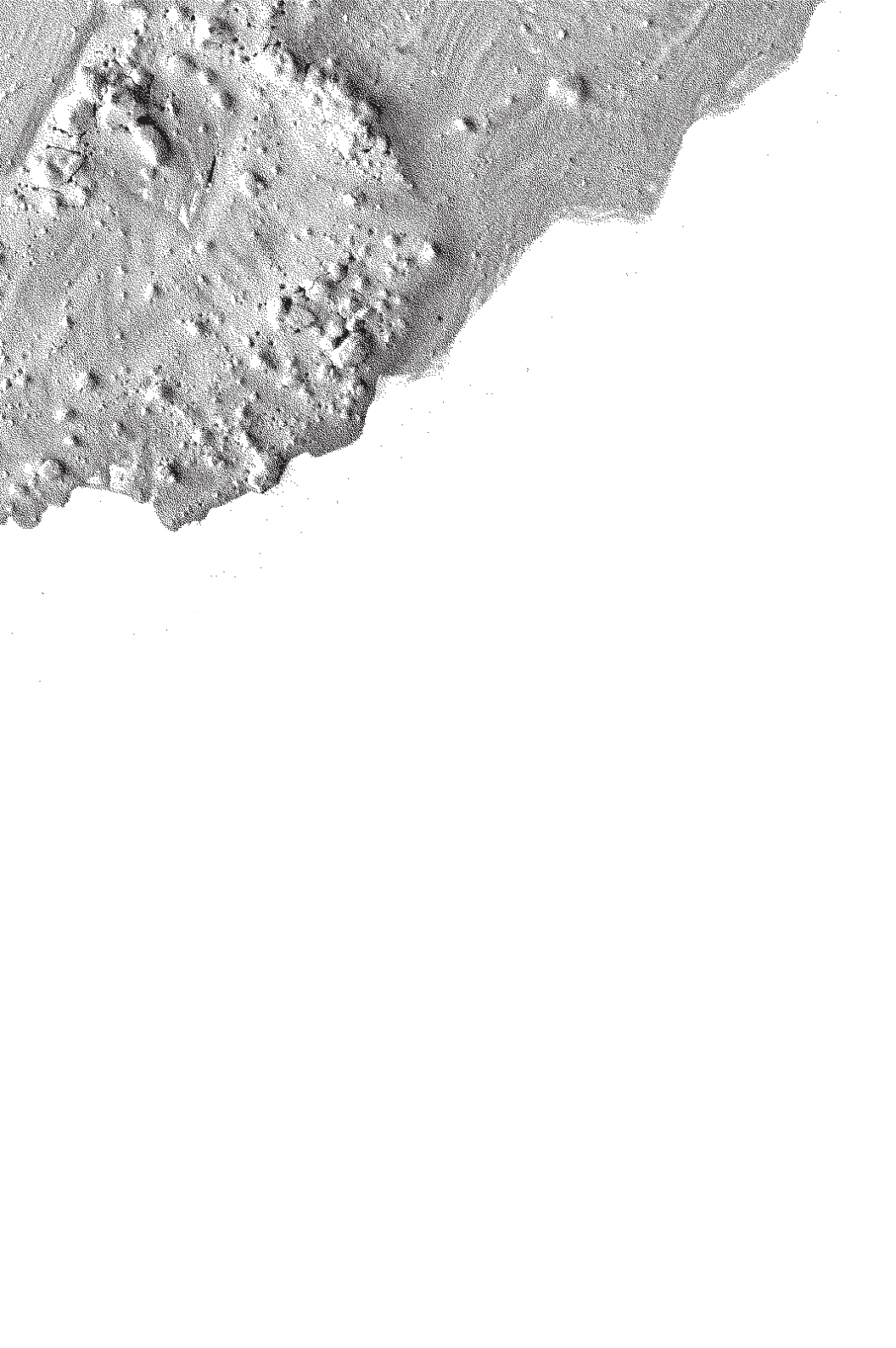
Fosilie – e-kniha

Copyright © Paseka, 2023

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

**Pa
se
ka**

Fossilie

Michal Kašpárek

Fossilie

PASEKA

Vydáno s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky

MINISTERSTVO
KULTURY

FOSILIE

Copyright © Michal Kašpárek, 2023

ISBN 978-80-7637-400-3

Dobrý pocit: když tvému děcku chutná. Když se blaženě láduje, s papulou umaštěnou, hází to do sebe jak lopatou, všechno vychování stranou, i když je jinak vychované výborně, o tom nás ujišťovat nemusíš.

Ještě lepší pocit: když mu chutná jídlo koupené za peníze vydělané prací. Tvoji práci. Sny musely jít stranou, neděláš to, co tě táhlo v šesti ani v šestadvaceti, neděláš to čtyřicet hodin týdně, ale padesát, koníčky postupně nahradilo pít s kolegy, a vlastně už častěji než s kolegy piješ o samotě. Nikdo neříkal, že to bude snadné, taky ti nikdo neřekl, jak těžké to doopravdy bude, ale pořád se držíš, už tolik let. Občas už nevíš, kde a z čeho brát, bojíš se, že se složíš, pak se doopravdy složíš a bojíš se, že umřeš. Vrozená srdeční vada, řekl by tvůj šéf kolegům a mrzelo by ho to dvakrát. Jednak tě má doopravdy rád, jednak by si nevěděl rady, kdo jiný by toho mohl dělat tolik a tak dobře jako ty. Potom ale přijde chvíle, kdy tvému děcku chutná, je to, jako stoupnout ve strážnici na lékárníčku, z pěti procent vyletíš na sto, zažíváš kontrolu a zažíváš moc, všechno dává smysl, tvoje dřina nevysla naprázdno, tvůj život neústí do tmy, we are the champions, my friend.

Nejlepší pocit: když dítě vezmeš mlsat někam daleko, kde jsou úplně jiné domy a auta a značky a zvířata a lidi. Předvádíš svou angličtinu, a když už to nestačí, uděláš kouzlo a rozluštíš klikyháky v jídelním lístku překladačem v telefonu. Pak spolu sedíte nad miskou plnou zelených, žlutých a červených kousků, tohle mi moc chutná, co to je?

*Dvacet tisíc generací Homo sapiens před tebou se jen zřídka-
kdy vydalo dál než pár kilometrů od kutlochu, tví předci by dali
dohromady okresní město plné zápecníků. Šňůra se přetrhla až
o tebe, jsi první, kdo děcku ukazuje svět, kdo mu dává zažít, že
se v něm nemá čeho bát. Až vyroste, bude mít široké obzory a ote-
vřenou hlavu, vyrazí ven bez tebe, ale nebudeš o něj mít strach,
naučilo se toho od tebe dost, neztratí se. Po dvaceti letech dřiny
si konečně vydechneš a budeš se těšit na to, jaké se ti asi vrátí.*

Tohle mi moc chutná, co to je? ptá se Julie nad miskou plnou zelených, žlutých a červených kousků.

Banánovej list, nakládanej bambus, marinovaná ryba, ukáže špičkou hůlek Vladimír. Co ti chutná nejvíc?

Ta ryba, taťko.

To je dobře.

Proč je to dobře?

Protože je mořská. A mořský ryby jsou přece zdravý pro mozek.

Jo tak. Abych se dobře učila a zůstala bystrá až do vysokého věku.

Aby ses dobře učila a zůstala bystrá až do vysokého věku, přikývne Vladimír spokojeně, zapamatovala si to.

Jsou mořský ryby chytřejší než říční ryby? Když jsou zdravý pro mozek? napadne Julii.

Všechny ryby jsou stejně hloupý, přemýšlí Vladimír. Možná až na chobotnici, opraví se váhavě.

Chobotnice není ryba, opraví ho Julie jistě.

Co to je?

Měkkýš.

To se biflujete takhle brzo? Ve škole by vás měli učit samostatně přemýšlet, a ne –

Četla jsem to v knížce.

Prima. V té encyklopedii, co jsem ti dal k Vánocům?

V knížce od mamky.

Aha.

Dáš mi ochutnat hada, taťko?

Nevím. Plave v chilli.

To abys mi objednal limonádu, chňapne Julie hůlkami po soustu a hodí si ho do pusy. Vladimír žasne, jak se s nimi za pět dnů od příletu naučila ohánět. Má neuvěřitelně bystrou dceru a taky je vynikající učitel.

Neuvěřitelně bystré dceři okamžitě vyhrknou slzy do očí. Vynikající učitel vystartuje do stánku pro plechovku s kosovou šťávou. Sleduje, jak v Julii všechna zmizí.

Dobrý?

Jo, otre si Julie politou bradu předloktím. Chvíli se tiše rozhlíží. Akorát je tady najednou hroznej rámus, řekne znepokojeně.

To na tržištích bejvá.

Ale tohle je jinej rámus než předtím.

Vladimír se zaposlouchá. Pořád slyší rozhovory v té samé neproniknutelné řeči, hudbu z rádia, motorky, klaksony, I'm not gonna eat that, oznamuje Američanka manželovi nad příšerami na špejlích.

Jsi si jistá? Já slyším furt to samý.

Julie horlivě přikývne. Třeba támhleten pes, ukáže.

Kňučí. Docela obyčejně. Celou dobu, co jsme tady, namítne Vladimír.

Nekňučí. Stěžuje si. Říká, že dostává málo najíst, i když je všude kolem spousta jídla. Přijde mu to nespravedlivý.

Julčo?

A ti ptáci támhle.

To hejno?

Hádají se. Půlka chce přehrabovat skládku u letiště. Druhá půlka na ně křičí, že je tam letadla vcucnou do motorů.

Otrava jídlem, uvažuje Vladimír a propadá panice, nebudou to bakterie, ty by ji tak rychle nepomátly. Budou to toxiny paralyzující nervovou soustavu, ale to by bylo zle, to by znamenalo –

Cože, zvedne Julie dlaně před oči a už se nevydrží nasmát. Bojíte se vody a mýdla? Taťko, bacily na mejch rukách se bojeje vody a mýdla!

Máš rozum? Málem jsem si nadělal do kalhot.

Mám rozum. Kdybych ho neměla, tak tě takhle nenapálím.

Vladimír váhá, jestli to s mořskými rybami nepřehnal. Dělalí takhle sofistikované humory všechny devítileté děti? Neví, žádné jiné devítileté děti nezná.

Jak tě to vůbec napadlo?

Přece ta pohádka.

Jaká?

O Zlatovlásce. Jiřík sní hadí maso a rozumí po něm řeči zvířat.

Ajo.

To by bylo super, taťko. Rozumět všemu, co si říkají zvířata.

To máš asi pravdu.

Ale když nad tím tak přemýšlím, zarazí se Julie, možná by to zas tak super nebylo.

Když bylo Julii pět, soud ji svěřil do péče matky. Vladimír o střídavku neusiloval, věděl, že se o tak malé dítě nedove-
de postarat, někdo na něj přece taky musí vydělávat, a její matka to asi nebude. Spokojil se s rozšířeným stykem, bral si Julii každý druhý víkend a k tomu ještě o prázdninách. Časem se přidala období depresivních epizod bývalé manželky, to už byla Julie větší, posílal pro ni taxík s radostí, nepřidělávala mu starosti.

Nedá jí sourozence ani vzorový model stabilního páru, aspoň ne s její matkou. Pořád ovšem může být světovým tátou, splnit jí všechno to, o čem snil, když jako kluk o prázdninách čítával dobrodružné knihy na chatách a ubytovnách ministerstva školství v zoufale nedobrodružných, kyselými dešti ohlodaných smrkových lesích v zadrátované zemi. Zemi tak izolované, že zatímco na druhé straně drátů hrdinové cyberpunkových románů hackovali vládní počítačové sítě a vylepšovali si mozky křemíkovými implantáty, byl Vladimír rád, když mu z poradníku knihovny před prázdninami kápla verneovka.

Netoužil jen po tom, ukázat Julii svět, toužil taky ukazovat ostatním, že jí ho ukazuje. Zrcadlovka se sadou objektívů v nenápadném batohu se zapínáním na zádech, aby se do něj nedostali kapsáři a makakové. Otec-fotoreportér, slepá vývojová větev primátů, která se během několika let po příchodu digitálů rozšířila po celé planetě a stejně rychle z ní po nástupu obstojně fotících mobilů zase zmizela.

Zatímco Julie na hotelu dříme, reportér plní fotkami sociální sítě, které jsou ještě úplně nové a Vladimír pořád přemýšlí, k čemu by mohly být dobré. Nejde mu o potlesk, o uznání, o vzbuzování závisti ani o triumf nad bývalou manželkou. Z cest s Julií ždímá příběh, který je jako jediná věc v jeho životě větší než on sám. Příběh o pohybu vpřed, nejen po silnicích a stezkách, ale i dějinami, vždyť ještě nedávno nemohl nikam, teď může vzít Julii všude. Možná jsou sociální sítě dobré právě k šíření takových dobrých zpráv. Svět je přece báječné místo k narození.

Svět ale nebyl báječné místo k narození vždycky a pro všechny. Jestlipak je dobrý nápad vzít do muzea genocidy devítileté dítě? Vladimír neví. Když něco neví, nemá ve zvyku se ptát, raději se k otázce staví jako k rébusu, který musí rozlousknout logikou. Nešlo by třeba najít korelaci mezi schopnostmi vstřebat doklady masového vyvražďování a snášet v puse pálivé? Asi šlo, ale potom by tam Julii bral moc brzo, jak se právě přesvědčil.

Jenže kdy se sem zase podívají? Pádny argument. Vylezou z tržnice a nasednou do taxíku.

Vystoupí z něj před Tuol Sleng. U pokladen žádné rodiny s dětmi. To je ovšem taky náповěda.

Nad čím přemejšlíš, tatko? zatahá ho Julie za krátký rukáv. Vladimír nosí košile s krátkým rukávem, a to nejen na dovolené na jedenácté rovnoběžce.

Říkám si, jestli je dobřej nápad tě na tohle místo brát.

A proč si o tom nepromluvíš se mnou?

Nevím, řekne Vladimír, i když ví. Copak do toho má co povídat, když je jí jen devět. Což je ale samo o sobě další argument, proč znovu nasednout do taxíku a jet zas pryč.

Je to nějaká škola? hádá Julie.

Je to vězení.

Jsou v něm zločinci?

Je prázdný. Technicky vzato v něm nikdy žádní zločinci ani –

Tak je v pohodě, ne? V žádným vězení jsem ještě nebyla. Kouknu se ráda.

Jenže to nebylo obyčejný vězení, brzdí Vladimír nadšení. Byla to spíš mučírna.

Mučírnu jsme už viděli, na tom hradě přece.

Vladimír se nadechne k odpovědi. Tady se mučilo ještě před čtyřiceti lety, zatímco na hradě před čtyřmi staletími, chce Julii vysvětlit. Pak ho napadne, že tenhle rozdíl vnímá nejspíš jen on sám. Pro dítě je oboje pravěk.

Jenže tady to bude strašidelnější než na hradě, Juli. Víš, co je to genocida? zeptá se.

Nevím. Co?

Schválně, co v tom slově slyšíš?

Genocida, genocida, geno... geny?

Správně. Genocida je masová vražda. Při který se pokoušíš pozabíjet všechny lidi, kteří mají společný geny. I když jsou si úplně cizí.

Jako za druhý světový?

Jako za druhý světový.

Tady taky vládl Hitler?

Nevládl, řekne Vladimír, ačkoliv si tím není úplně jistý. Ty krutosti se tu děly až po válce, už když jsem byl na světě, pokračuje. Vládli tady lidi, kteří tvrdili, že všichni mají mít stejně. Stejně málo.

Komunisti!

Správně, kývne Vladimír pyšně. Ale tady byli ještě krutější než u nás. Zabili každého, kdo byl jen trochu chytřejší. Doktory. Učitele. Někdy stačilo, že člověk nosil brejle, ani nemusel bejt chytřej.

Kecáš.

Nekecám, píšou to v průvodci.

A to se dělo přímo v tomhle domě?

Jo.

Tak snad se nám tam nic nestane, když jsme ohrožená skupina.

Jak to myslíš, ohrožená skupina?

Já jím spoustu ryb, takže jsem chytrá hlavička, a ty, ty nosíš brejle.

Julie chytne Vladimíra za ruku a vykročí s ním k pokladně.

Večer Vladimír nasdílí fotku s Julií u mapy Kambodže sestavené z lidských lebek. Jednou se nás děti zeptají, co jsme udělali pro to, aby se tohle šílenství neopakovalo, napíše do popisku.

Šílenství je vzít dítě na takový místo, okomentuje příspěvek známá.

Vladimír by se s ní hádal, ale nemá k tomu volné ruce, protože musí Julii budit z nočních můr a utěšovat ji.

Svinský komunisti, takhle mu vyděsit dítě.

Ráno fotku ze sítě smaže. V počítači ji samozřejmě nechává, na kartě pro jistotu taky, všechny fotky po návratu ještě zkopíruje na záložní disk na chalupě a vypálí na DVD,

na optickém nosiči přečkají i případnou sluneční erupci. Jednou se na něj bude v rodině vzpomínat za prvé jako na původce děděného blahobytu, za druhé jako na zakladatele fotografické kroniky, důkladně zazálohované a popsané, aby přečkala věky.

Julie je ročník 1999. Statistici tehdy holčičkám prisuzovali střední dobu dožití sedmdesát osm let. Vladimíra práce s čísly živí, ví, že dnes už je to osmdesát dva a že k tomu může přihodit rok až dva za to, že už Julie ve zdraví přečkala batolecí věk, něco víc díky tomu, že je materiálně zajištěná, a patrně ještě o dost víc kvůli budoucímu pokroku v medicíně. Jediné minuskó tu je předčasná smrt jeho mámy, Juliiny babičky. Vladimír si ale zaplatil genetický test a žádný sebedestrukční kód mu v DNA neodhalil. Z odhadů mu vychází, že se jeho holčička může klidně dožít dvaadvacátého století.

A protože si Vladimír z dětství pamatuje vlastní prababičku, ročník 1898, stojí s rukama napřaženýma mezi čtyřmi staletími. Ta natažená do budoucnosti není prázdná, podává budoucím generacím nejstarší obrazovou dokumentaci téhle větve rodu.

Vladimírův otec nikdy nefotil. Focení je pro buzny, říkal.

Vladimírova pravnoučata budou praprawnoučatům ukazovat fotografie z jeho cest s Julií: podívej, tohle byla moje babička, když jí bylo jako tobě. Co je to za město? Podle těch ruin to budou Athény. Athény na Zemi.

Athény: Julii je jedenáct, jsou podzimní prázdniny, výlet jako odměna za první dva měsíce na výběrovém gymnáziu. Na koupání už to není, ale na gyros, který si Julie solidní angličtinou objedná sama, a na chození po památkách ano. Vladimíra napadá, že kdyby si tenkrát mohl taky všechno takhle projít, prohlédnout, ohmatat a ochutnat, možná by neprolézal střední se čtyřkami z dějepisu a nejspíš by teď ani nemusel o každé ruině dopředu načítat na Wikipedii, aby byl aspoň lekci před svou žáčkou. Julie je bystrá a rodič bystrého dítěte bývá zároveň hrdý, přece to po někom podědit muselo, i věčně zahanbený. Dítě se

ptá jinak než vyhořelý učitel, nezajímají ho přesná data a následnictví trůnů, zajímají ho zdánlivě nahodilé souvislosti. Rozbili to tady ti samí lidi, co v Římě? zaskočí Vladimíra nad gyrosem odneseným do stínu na schodiště z jedné úzké ulice do druhé. Před dítětem nestačí být dál o jednu lekci, je nutné být dál o celou knihovnu, aspoň pokud ho nechcete zklamat odhalením, že pořád vaříte z vody. To Vladimír nechce, tak chvíli přemýšlí. Řím dobyli Vandalové, Athény Turci, střílí od pasu. A jaký měli Turci koně? ptá se Julie a hltá maso, Vladimír vedle ní svačí pivo.

Najednou mezi nimi zezadu prostrčí hlavu obrovský prašivý pes, cvakne po gyrosu zuby a proletí s ním v tlamě ze schodů dolů. Julii přitom namáčkne na kamennou zeď.

Huš, hajzle! vyletí Vladimír. Pes se pod schody otočí a zavrčí. Úlovek mu přitom vypadne z mordy, maso se z pity vysype do prachu. Čokl se do něj pustí, po každém soustu se podívá na Vladimíra a znovu zavrčí. Vladimír po něm z bezmoci švihne plechovkou, trefí ho do boku, zvíře se rozvrčí ještě výhrůžněji. Mezidruhově srozumitelný kód dává Vladimírovi jasnou zprávu, že se bude muset potupně dívat na to, jak si pes svou kořist užívá.

Nekouzl tě?

Ne.

Jsi odřená.

To je dobrý.

Musíme zjistit, komu patří.

Proč?

Protože takhle navolno může někomu šeredně ublížit. Buď ráda, že máš všechny prsty.

Tati –

Vladimír neposlouchá. Seběhne ze schodů a míhá se tam a zpátky náměstím. Všimne si báby, která za pomerančovníkem přelívá vodu z kýblu do misek, ke kterým se sbíhají toulaví psi. Některým jsou vidět žebra, některým chybí oko nebo zuby, všem v srsti hnijí vykousaná místa od rvaček a od blech. Vladimír pochopí, že našel viníka nepříjemnosti, nebo přinejmenším materiál, ze kterého může viníka vyrobit.

Why are you giving water to these bastards?

Bába nerozumí.

One of them just attacked my daughter, ukáže na Juliino odřené rameno.

Bába soucitně zvedne obočí, ale pořád se nechytá.

Vladimír rozkymáčeným ukazovákem naznačí no no, vytrhne bábě kýbl a vychrstne ho do chumlu psů. Rozutečou se.

Tati –

Ty mrchy patřej do guláše, a ne...

Podívá se na ni a vidí, že brečí. Co nejněžněji chytne její hlavu do dlaní.

Julko, už je to dobrý. To rameno někde umejem, krev ti neteče. Gyros koupíme novejš. Čokla jsem zahnal. A ta čarodějnice si příště rozmyslí, jestli je v tom podporovat.

Nic nechápeš, zavrčí na něj dcera, jako by patřila do smečky, a ne k němu.

Vladimír má jasno: přišla puberta. Chvilí Julii hladí po vlasech, nezdá se, že by o to stála. Netuší, co by měl říct, a zeptat se, co že to vlastně nechápe, ho nenapadne. Hlavu má zaměstnanou přemýšlením, jestli se může vzteklna přenést kontaktem slin s obličejem. Je mu jasné, že za svou starostlivost diplom nikdy nedostane. Ale potěšil by.

Za práci s čísly Vladimír diplomy dostává, ale netěší ho. Záplava amerických filmů a seriálů ho po revoluci nalákala na to, že už bude všechno jinak, že k úspěchu už půjde dojít jenom pracovitostí a reálnými výsledky, ne papouškováním hesel a frází. Teď je překvapený tím, jak může tak vysoká úroveň byznysu tak moc připomínat základní školu s Leninovou bustou na betonovém plácku před vchodem, kolik energie se může znovu věnovat tomu, že tenhle řekl něco nevhodného a tamten udělal ostudu závodu, totiž startupu. Ačkoliv jednu teorii by Vladimír měl. Kolegům ze San Francisca, Londýna nebo Stockholmu chybí zkušenost s tím, jaké to je vyrůstat v nesvobodě, nikdy nedostali vakcínu proti kolektivismu.

Vladimírovy výsledky se sice počítají, k nim se ale počítá i to, jak vychází s ostatními, jestli s nimi o víkendu před kamerou sázel stromy, jeden za každou chybu v kódu,

jak aktivní je na nalejvárnách korektního vyjadřování. Pochopil by, že na ně chodí lidi z frontendu, kteří můžou nějakým blbým textem nebo fotkou na stránce reálně uškodit byznysu, jenže Vladimír dělá backend, nimrá se v datech a algoritmech. I tam ale dohlédne oko hledající problémy. Neoznačujte databáze otrok a pán, vyhněte se termínům blacklist a whitelist, nabádají mentoři.

Jinde to nebude lepší, obává se Vladimír, navíc za menší peníze, ví s jistotou po posledních schůzkách s headhunterem. Každý je nahraditelný, samozřejmě, ale Vladimírov odchod po tolika letech by přece jen leccos zkomplikoval a firma si raději připlatí za další hladký růst.

A tak Vladimír polyká hrdost a nechává se jak malé dítě fotit na korporátní stránky s diplomem za automatizaci dalšího procesu, za hladký přesun subsystému na jinou platformu, za stý vysazený strom. Usmát se nakonec není tak těžké, diplom většinou znamená prémie. Diplomy háže doma rovnou do popelnice, peníze investuje. Do hypoték, do akcií, do Julie.

Jeden jediný diplom si Vladimír schovává, ten úplně první. Je mu třináct, do revoluce zbývají necelé dva roky. Technicky vzato má doma počítač, dokonce funkční, jenže jenom papírový, kartičku vystřiženou z časopisu mladých elektrotechniků a podlepenou čtvrtkou, vypadá jako parkovací hodiny. Do proříznuté štěrbině Vladimír zasune lístek s natištěným programem, průběžné výpočty zapisuje na lístek ve štěrbině vedle. Řádek po řádku posouvá lístky až na konec programu, dopadl jsi na Měsíc rychlostí vyšší než deset metrů za sekundu, měli jsme tě rádi. Vladimír musí hračku skrývat. Že by měl doma počítač elektronický, to si ani nedokáže představit, dokonce i počítačovou učebnu ve škole mu otec zakázal, dokud nebudou samé jedničky, včetně tělocviku.

Ne všichni mají za otce sketu. Jednomu spolužákovi přivezl ten jeho z montáží klon ZX Spektra, ve východním bloku se pirátí nejen software, ale i hardware, to už si Julie nedovede ani představit, stejně jako si nedovede představit vystřihovací počítač, šťastná generace. Sedmák Vladimír